

**Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Факультет суспільних наук
Кафедра політології і державного управління**

Навчально-методична серія
«КАФЕДРА»
№ 64

Михайло Зан

СОЦІОЛОГІЯ

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для студентів-бакалаврів
спеціальності 072 – Фінанси, банківська справа
та страхування (Освітньо-професійні програми «Фінанси і кредит»,
«Митна справа та оціночна діяльність»)**

Ужгород – 2022

З–27

Зан М. Соціологія: навчально-методичні рекомендації для студентів-бакалаврів спеціальності 072 – Фінанси, банківська справа (Освітньо-професійні програми «Фінанси і кредит», «Митна справа та оціночна діяльність») / Навчально-методична серія «КАФЕДРА» / № 64; [Ужгород. нац. ун-т; Ф-т сусп. наук; Каф. політології і держ. управління]. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2022. 40 с.

Розробник:

Зан Михайло Петрович, кандидат історичних наук, доцент кафедри політології і державного управління факультету суспільних наук УжНУ.

Рецензенти:

Варга Наталія Іллівна, доктор соціологічних наук, професор кафедри соціології та соціальної роботи УжНУ;

Афанасьєв Дмитро Миколайович, кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології та соціальної роботи УжНУ.

Робочу програму навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри політології і державного управління факультету суспільних наук УжНУ «16» червня 2022 р., протокол № 13.

Схвалено науково-методичною комісією факультету суспільних наук «07» червня 2022 р., протокол № 8.

Навчально-методична серія «КАФЕДРА» / № 64

(створена рішенням кафедри політології і державного управління факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол № 7 від 26 лютого 2014 року)

© Михайло Зан, 2022

© Навчально-методична серія «Кафедра», 2022

© Кафедра політології і державного управління УжНУ, 2022

© Поліграфцентр «ЛІРА», Ужгород, 2022

ЗМІСТ

Вступ до навчальної дисципліни	4
Опис навчальної дисципліни	5
Мета навчальної дисципліни	6
Очікувані результати навчання	7
Засоби діагностики та критерії оцінювання результатів навчання	9
Програма навчальної дисципліни	13
Тематика практичних занять	25
Індивідуальні завдання	30
Перелік питань на модульну контрольну роботу	33
Перелік питань на залік (денна форма)	34
Перелік питань на залік (заочна форма)	36
Рекомендовані джерела інформації	37

ВСТУП ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Соціологія» представлена в Освітньо-професійних програмах «Фінанси і кредит», «Митна справа та оціночна діяльність» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю «072 – Фінанси, банківська справа» галузі знань «07 – Управління і адміністрування», затвердженої в 2022 році, як вибіркового компонента.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІОЛОГІЯ

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	07 Управління і адміністрування
Спеціальність	072 Фінанси, банківська справа та страхування (ОС бакалавр)
Освітньо-професійні програми	Фінанси і кредит Митна справа та оціночна діяльність
Статус дисципліни	нормативна
Мова навчання	Українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Соціологія» для здобувачів вищої освіти галузі знань **07 «Управління і адміністрування»** спеціальності **072 Фінанси, банківська справа та страхування** освітньо-професійних програм **Фінанси і кредит, Митна справа та оціночна діяльність**.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	2-й	3-й
Кількість модулів – 1	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: 3 аудиторних – 44 самостійної роботи студента – 46	3-й	5-й
	Лекції:	
	24 год.	8 год.
	Практичні (семінарські):	
	20 год.	4 год.
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна відповідь	Самостійна робота:	
	46 год.	78 год.

МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «Соціологія» є формування системи знань про категоріальний апарат соціологічної науки, усвідомлення студентами системного підходу до розуміння суспільства, закономірностей і тенденцій його розвитку, сутності соціальної структури та соціальної стратифікації суспільства, опанування методики сучасного соціологічного аналізу суспільних відносин.

Відповідно до освітньо-професійної програми (ОПП), вивчення навчальної дисципліни «Соціологія» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

1) загальних компетентностей:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (**ЗК01**);
- навички використання інформаційних та комунікаційних технологій (**ЗК05**);
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (**ЗК08**);
- здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності) (**ЗК11**);
- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (**ЗК13**);
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (**ЗК14**);

2) фахових компетентностей:

- здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища (**ФК01**);
- розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури (**ФК02**);

- здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання та обробки даних у сфері фінансів, банківської справи та страхування (**ФК06**);
- здатність здійснювати ефективні комунікації (**ФК09**);
- здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення (**ФК10**);
- здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку (**ФК11**).

Крім того, вивчення навчальної дисципліни «**Соціологія**» дозволить здобувачу вищої освіти у подальшому чітко орієнтуватися в проблематиці соціології сім'ї, особистості, освіти, економіки та політики; використовувати отримані знання при вирішенні організаційно-управлінських завдань у контексті взаємодії суб'єктів банківської справи, страхування, митної справи та оціночної діяльності з органами державної влади та місцевого самоврядування.

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Соціологія» є опанування таких компонентів (навчальних дисциплін) ОПП:

ОК 1.1	Правознавство;
ОК 1.5	Логіка;
ОК 1.8	Історія та культура України;
ОК 1.9	Політична економія;
ОК 1.10	Економіко-математичні методи та моделі.
ОК 1.11	Філософія;

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньо-професійних програм «**Фінанси і кредит**» та «**Митна справа та оціночна діяльність**», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
<i>знати та розуміти</i> економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем;	ПРН-01
<i>знати механізм функціонування</i> державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування;	ПРН-04

<i>володіти загальнонауковими та спеціальними методами</i> дослідження фінансових процесів;	ПРН-13
<i>вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез</i> для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів;	ПРН-14
<i>виконувати функціональні обов'язки</i> в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення;	ПРН-20
<i>знати свої права і обов'язки</i> як члена суспільства, розуміти цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	ПРН-22

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Соціологія»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
<i>знати та розуміти</i> категорії соціологічної науки, закономірності та тенденції розвитку суспільства, функціональні зв'язки в розрізі макрорівня, мезорівня та мікрорівня соціальної системи;	ПРН-01
<i>знати механізм та специфіку функціонування</i> соціальних інститутів сім'ї, освіти, релігії, політики та економіки;	ПРН-04
<i>володіти базовими знаннями методики</i> проведення соціологічного дослідження, зокрема усного опитування у формі анкетування та інтерв'ю;	ПРН-13
<i>вміти застосовувати</i> загальнологічні методики аналізу, синтезу, порівняння та спеціальні методи соціологічної науки (спостереження, експеримент, контент-аналіз документів);	ПРН-14
<i>виконувати функціональні обов'язки</i> у трудовому колективі з урахуванням знань про внутрішні детермінанти соціальної поведінки особистості, особливості процесу соціалізації, причини, основні форми та механізми коригування проявів девіантної поведінки особистості;	ПРН-20
<i>знати свої права та обов'язки</i> як громадянина України з урахуванням теоретичних знань про функціональну специфіку соціальних інститутів і соціальних організацій в умовах економічної модернізації та політичної трансформації українського суспільства.	ПРН-22

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- усна відповідь на практичному занятті (фронтальне опитування, дискусія в групах);
- письмовий реферат / електронна презентація (аналіз, синтез, індукція, дедукція, порівняння);
- усний залік (відповідь на два питання зі списку).

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: виступ на практичних заняттях, написання реферату / підготовка електронної презентації.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне оцінювання на практичних заняття та індивідуальна робота студента						Модульна контрольна робота	Сума
T6	T7	T8	T9	T10	Індивідуальне завдання	50	100
4	8	8	12	8	10		

T6, T7... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з навчальної дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів
Практичні заняття	10	40
Реферат / Електронна презентація	1	10
Модульна контрольна робота	1	50
Разом	12	100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи.

До модульної контрольної роботи допускаються всі студенти. Вона складається з двох запитань описово-аналітичного характеру.

Перше запитання покликане оцінити знання з тематичної проблематики модулю, які надавалися на лекціях. Залежно від обсягу, послідовності викладу і орієнтуванні у тематичному матеріалі, перше запитання модульної контрольної роботи максимально може бути максимально оцінене 25-ма балами.

Відповідно *друге запитання* має на меті оцінити знання і вміння з модулю, які опановувалися на практичних заняттях; також оцінюється 25-ма балами.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю.

Відповідно до *«Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті»* (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно»/«зараховано» (90-100 балів, А) – заслуговує студент, який/яка:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре»/«зараховано» (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який/яка:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;

- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре»/«зараховано» (74-81 бал, C) – заслуговує студент, який/яка:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;

- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;

- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно»/«зараховано» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який/яка:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;

- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;

- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;

- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно»/«зараховано» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який/яка:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно»/«незараховано» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який/яка:

- виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно»/«незараховано» (35 балів, F) – виставляється студенту заочної форми навчання, який/яка:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;

- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;

- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		диференційована	недиференційована
90 – 100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Зміст навчальної програми

ТЕМА 1.

СОЦІОЛОГІЯ ЯК НАУКА ПРО СУСПІЛЬСТВО: ПРЕДМЕТ, СТРУКТУРА, ФУНКЦІЇ

Виникнення соціології як науки. Огюст Конт про соціологію як науку. Об'єктивні причини виникнення соціології. Соціально-економічні чинники. Політико-правові фактори. Суб'єктивні фактори становлення науки про суспільство. Досягнення вчених у сфері природознавства. Філософія позитивізму. Становлення Огюста Конта як філософа-позитивіста. Основні етапи творчості Огюста Конта. Контівська ієрархія наук. Розділи соціології. Етапи становлення суспільства. Методика вивчення суспільства.

Предмет, методи та специфіка соціології як науки. Об'єкт і предмет соціології. Основні методологічні засади соціології як науки. Категорії та закони в соціології. Специфіка соціології як науки. Місце соціології в системі суспільних і гуманітарних наук.

Структура та функції соціологічної системи знань. Система соціологічних знань та їх елементи. Загальні, спеціальні і галузеві соціологічні теорії. Емпірична соціологія. Основні функції соціології як науки: пояснювальна, описова, інструментальна, прогностична, культурно-просвітницька, практично-перетворювальна тощо. Місце та значення соціології в майбутній структурі наукового знання.

Розвиток соціологічної науки та освіти в Україні. Умови становлення соціологічної науки в Україні. Основні завдання української соціологічної науки. Наукові соціологічні інституції. Фахові наукові видання. Розвиток соціологічної освіти в Україні. Досягнення та прорахунки у викладанні соціології. Соціологія в Ужгородському національному університеті.

ТЕМА 2.

ОСНОВНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ СОЦІОЛОГІЧНОЇ ДУМКИ

Періодизація історії розвитку соціологічної думки. Коротка характеристика періодів. Різноманітність підходів до періодизації. Основні етапи розвитку соціологічного знання. Протосоціологія. Академічний етап. Сучасний (новітній) етап.

Соціологічна теорія Карла Маркса. Методологічні засади пізнання суспільства в марксизмі. Карл Маркс та Фрідріх Енгельс як засновники історичного матеріалізму, діалектичного методу пізнання соціальних явищ та процесів. Карл Маркс про рушійні сили розвитку суспільства та про майбутній комуністичний устрій. Теорія соціальної революції.

Соціологічна теорія Макса Вебера. Категорії і метод пізнання соціологічної науки Макса Вебера. «Розуміюча соціологія». Теорія соціальної дії. Політична соціологія. Соціологія релігії. Основні ідеї праці «Протестантська етика і дух капіталізму».

Соціологічна теорія Еміля Дюркгайма. «Соціологізм». Вчення про солідарність у суспільстві. Аномія. Соціологія самогубства. Соціологія релігії. Ідеї про перспективи інституту сім'ї.

Основні напрямки розвитку соціологічної науки ХХ – початку ХХІ ст. Парадокси, дилеми теоретичної соціології. Критерій виділення основних теоретичних напрямків в соціології. Формальна соціологія Георга Зіммеля та Фердинанда Тьонніса. Психоаналітична теорія Зигмунда Фрейда. Структура особистості за Зигмундом Фройдом. Рушійні сили розвитку людської цивілізації. Інстинкти лібідо та танатос. Сублимація. Психологічне трактування виникнення соціальних інститутів (канібалістичний акт в первісній орді). Структурний функціоналізм. Ідеї Толкотта Парсонса та Роберта Мертона. Основні положення структурно-функціональної парадигми в соціології. Критика структурного функціоналізму. Теорії соціального конфлікту в соціології. Основні теоретичні положення. Чарльз Міллс, Льюїс Козер та Ральф Дарендорф про природу та причини соціальних конфліктів. Мікроінтеракціоністський підхід до пояснення соціальних явищ і процесів. Теорія соціального обміну (Джордж Хоманс, Пітер Блау, Алвін Гоулднер). Феноменологічна соціологія (Альфред Шютц, Пітер Бергер, Томас Лукман). Символічний інтеракціонізм (Герберт Блумер, Ервінг Гофман).

Нові парадигми сучасного соціологічного теоретизування: гендерні студії та постмодернізм. Гендерна перспектива в соціології. Причини виникнення та предметна сфера аналізу. Теорії гендерного розвитку. Феміністичні студії. Гендерна соціологія в Україні. Постструктуралізм та постмодернізм (Мішель Фуко, Ролан Барт, Жан Бодріяр, Жан-Франсуа Ліотар, П'єр Бурдьє).

ТЕМА 3.

СУСПІЛЬСТВО, ЙОГО СУТНІСТЬ ТА ТИПОЛОГІЯ

Суспільство як соціальна система (системний підхід до пояснення соціальних явищ і процесів). Поняття суспільства. Суспільство і природа. Головні ознаки суспільства та його структурні

елементи. Умови, які визначають соціальну спільноту як суспільство. Біологічні, географічні, демографічні, економічні, політичні, соціокультурні засади суспільного життя.

Еволюція уявлень про суспільство як соціальну систему (поняття суспільства в античному світі, соціально-філософській думці XVI–XVIII ст.; системно-механічні та системно-органістичні підходи до аналізу суспільства). Трактатування суспільства в марксистській соціологічній концепції. Сучасні соціологічні трактування суспільства.

Соціальні інститути та соціальні організації. Характеристика процесу інституціоналізації. Соціальні інститути та соціальні організації. Причинність створення соціальних інститутів. Характеристика процесу інституціоналізації. Різновиди соціальних інститутів. Специфіка соціальної організації.

Порівняльна характеристика аграрного, індустріального та постіндустріального типів суспільств. Класифікація суспільств: традиційне, індустріальне, модерне (інформаційне, постіндустріальне) суспільство. Специфічні характерні ознаки кожного з них. Глобальні процеси сучасного суспільного розвитку: урбанізація, економічна та політична модернізація, інформаційна революція, взаємодія та взаємовплив культур, екологічні проблеми та ін.

ТЕМА 4.

ЗАКОНОМІРНОСТІ І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Лінійна схема розвитку суспільства. Регресивні та прогресивні вектори лінійної концепції. Ідеї Августина Блаженного про розвиток світу. Епохи суспільної динаміки за Жана Кондорсе. Стадії суспільного розвитку за Огюстом Контом. Концепція суспільно-економічних формацій Карла Маркса. Концепції цивілізаційного розвитку суспільств (Волт Растоу, Деніел Белл, Елвін Тоффлер). Позитивні риси та недоліки лінійних схем розвитку суспільства.

Циклічна схема розвитку суспільства. Давньоіндійські, античні та середньовічні ідеї циклічного розвитку суспільства. Ідеї Джамбаттісти Віко. Цивілізаційні теорії Миколи Данилевського, Освальда Шпенглера, Арнольда Тойнбі, Самуеля Гантінгтона. Циклічні геліобіологічні конструкції Олександра Чижевського. Циклічність етногенезу Лева Гумільова. Позитивні та негативні риси циклічних концепцій розвитку суспільства.

Синергетика – концепція альтернативного розвитку суспільства. Праці Іллі Пригожина. Концепція Акопа Назаретяна. Специфіка синергетичного підходу до тлумачення закономірностей розвитку

суспільства. Категоріальний апарат синергетичного підходу. Майбутнє людської цивілізації у світлі синергетичного підходу.

ТЕМА 5. СОЦІАЛЬНА СТРУКТУРА ТА СОЦІАЛЬНА СТРАТИФІКАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА

Соціальна структура суспільства, її сутність та причинна обумовленість. Поняття соціальної спільноти. Типологія соціальних спільнот. Основні елементи соціальної структури: соціальні групи, соціальні інститути, соціальні організації, особистість. Ускладнення соціальної структури як чинник суспільного розвитку. Поняття соціальної групи. Соціальна група як суб'єкт суспільного життя. Види соціальних груп (соціально-класові, соціально-етнічні, соціально-демографічні, соціально-професійні, соціально-територіальні). Місце соціально-демографічних груп в соціальній структурі суспільства. Соціологічний аналіз динаміки складу населення за віком, статтю, сімейним станом тощо.

Теорія соціальної стратифікації. Основні системи соціальної стратифікації. Соціальна стратифікація як центральне поняття при аналізі соціального. Нерівність як основа соціальної стратифікації суспільства. Причини соціальної нерівності. Основні методологічні підходи до вирішення питань про сутність та перспективи розвитку соціальної стратифікації. Особливості функціонального підходу (Толкотт Парсонс, Роберт Мертон, Джеффри Александер та ін.). Конфліктний підхід до аналізу соціальної стратифікації (Карл Маркс, Макс Вебер, Ральф Дарендорф). Вади марксистського бачення соціальної структури суспільства. Стратифікація суспільства за Пітиримом Сорокіним. Історична стратифікація Ентоні Гіденса. Класова модель стратифікації сучасного суспільства (виділення шести класів).

Соціальна мобільність, її основні принципи та канали. Дослідження Пітирима Сорокіна. Поняття соціальної мобільності. Основні види мобільності. Основні принципи та канали вертикальної соціальної мобільності. Сучасні канали соціальної мобільності.

Основні стратифікаційні тенденції в українському суспільстві на сучасному етапі. Стратифікаційні тенденції в українському та постсоціалістичних суспільствах Східної Європи. Спільні та відмінні риси. Основні чинники переміщення, формування соціальних прошарків в Україні. Поляризація українського суспільства. Головні канали та джерела формування вищого та середнього класів. Специфіка нижчого класу. Проблеми соціальної стратифікації в умовах COVID-19 та російсько-української війни.

ТЕМА 6. СОЦІОЛОГІЯ СІМ'Ї

Історичні типи і форми шлюбно-сімейних відносин. Проміскуїтет. Ендогамія та екзогамія. Груповий шлюб. Парна сім'я. Моногамна сім'я. Полігамія. Полігінія. Поліандрія.

Сучасні типи сім'ї. Нуклеарні та розширені сім'ї. Повні, неповні, зведені сім'ї. Патріархат. Матріархат. Біархатна (егалітарна) сім'я. Патрілокальні, матрілокальні, неолокальні, еванкюлекальна сім'ї. Партнерські та автономні сім'ї. Гомогенні та гетерогенні сім'ї. Соціальні параметри сучасної української сім'ї.

Альтернативи шлюбу та сім'ї. Одинаки. Співжиття. Комуни. Гомосексуальні родини.

Тенденції розвитку шлюбно-сімейних відносин на сучасному етапі. Зростання шлюбного віку. Зменшення народжуваності. Фіктивні шлюби. Постсучасні моделі шлюбно-сімейних відносин. Неофіційні (громадянські) шлюби. Бігамія. Свінгерство. Поліаморія («шведська сім'я»).

ТЕМА 7. СОЦІОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

Особистість у системі соціальних відносин. Соціальний статус та соціальні ролі особистості. Основні ознаки особистості. Співвідношення понять «людина», «особистість», «індивід», «індивідуальність». Типологія особистості. Співвідношення соціального статусу та соціальної ролі особистості. Внутрішньо-рольові та міжрольові конфлікти, шляхи їх подолання. Внутрішні детермінанти соціальної поведінки особистості. Потреби, інтереси та ціннісні орієнтації як елементи духовної структури особистості.

Соціалізація: сутність, агенти, етапи. Соціалізація як цілеспрямований процес (навчання, виховання) і стихійний вплив соціальних факторів. Первинна і вторинна соціалізація, їх особливості. Структура процесу соціалізації: адаптація, інтеріоризація та формування особистісних якостей. Проблеми ресоціалізації особистості в умовах трансформаційних процесів у суспільстві.

Характеристика основних теоретичних концепцій соціалізації. Ігрова концепція Джорджа Міда. Концепція сексуальної організації особистості Зигмунда Фрейда. Концепція «дзеркального «Я» Чарльза Кулі. Концепція когнітивного розвитку Жана Піаже.

Девіантна поведінка людини, її природа та основні причини. Позитивна і негативна девіантна поведінка. Концепція девіантної

поведінки Еміля Дюркгайма. Аномія. Основні причини девіантної поведінки: біологічний, психологічний та соціокультурний підходи. Типологізація девіантної поведінки. Р.Мертон про критерії і типи девіантної поведінки. Девіантна поведінка і злочинність. Типи злочинів. Злочинність серед чоловіків і жінок. Пияцтво та алкоголізм. Наркоманія. Проституція. Суїцид. Основні причини і види девіантної поведінки в українському суспільстві на сучасному етапі.

ТЕМА 8. СОЦІОЛОГІЯ ОСВІТИ

Освіта як соціальний інститут. Фактори становлення інституту освіти. Функції освіти як соціального інституту. Аналіз світових тенденцій в освіті. Гуманізація освіти.

Соціологічні теорії навчання. Теорія мовних кодів Бейдзіла Бернстайна. Теорія дешколізації Івана Іліча. Теорія «школи та промислового капіталізму» Семюела Баулеса та Герберта Гінтіса.

Системи шкільної та вищої освіти країн світу (досвід Великої Британії, США, Німеччини та Франції). Шкільна освіта Великої Британії. Початкова освіта, середні та старші класи. Трьохступенева вища школа Великої Британії. Початкова та середня школа в США. Спеціалізація навчання в коледжах. Початкова школа в Німеччині. Типи середніх шкіл (Hauptschule, Realschule та Gymnasium.) Університети Німеччини. Вищі спеціальні школи (Fachhochschule), технікуми (Fachschule) та ремісничі школи (Berufsschule) в Німеччині. Приватні вищі навчальні заклади та університети штатів у США. Шкільна освіта Франції. Початкова школа. Коледжі. Ліцеї. Три цикли університетської освіти.

Основні принципи вищої освіти в рамках Болонського процесу. Двоциклове навчання. Кредитно-модульна система. Контроль якості освіти. Розширення мобільності. Забезпечення працевлаштування випускників. Забезпечення привабливості європейської системи освіти.

Система освіти в Україні та її реформування. Структура освіти в Україні (дошкільна освіта; загальна середня освіта; позашкільна освіта; професійно-технічна освіта; вища освіта; післядипломна освіта; аспірантура; докторантура; самоосвіта). Система підготовки у вищій школі. Основні напрямки реформи вищої освіти в Україні. Кредитно-модульна система навчання: позитиви та недоліки.

Освіта в умовах пандемії COVID-19 та російсько-української війни. Перехід на дистанційне навчання. Доступність освіти. Безпечність гаджетами та якісним Інтернетом. Академічна доброчесність в умовах цифровізації навчального процесу. Проблема якості освіти. Цифрові навички та вміння у освітян і учнів/студентів як різновид соціальної

нерівності. Наслідки дистанційного навчання. Поглиблення освітньої нерівності в умовах закриття освітніх закладів. Рівень ментального/психічного здоров'я та дистанційне навчання. Домашнє насильство та дистанційне навчання. Проблеми підготовки якісного цифрового контенту та створення освітніх електронних платформ для школярів і студентів.

ТЕМА 9. СОЦІОЛОГІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАЦІ

Господарча поведінка людини. Моністичні підходи та їх обмеженість щодо дослідження поведінки людини. Плюралістичний підхід до розуміння поведінки людини за Пітиримом Сорокіним. Системно-структурний підхід до поведінки людини. Соціологічна модель господарчої поведінки. Соціальне управління господарчою поведінкою.

Господарчі спільноти та організації. Визначення та диференціація господарчих спільнот. Соціально-економічні групи та їх типологія. Класи і страти в економічній сфері. Господарчий вид соціальної організації. Теорії господарчих організацій. Характеристики господарчої організації. Механізми побудови господарчих організацій. Типологія господарчих організацій.

Ринок праці у соціологічному дискурсі. Соціальний контекст ринку праці. Структура ринку робочої сили. Концепція «двоїстого ринку праці». Сегментованість ринку праці. Основні функції ринку робочої сили. Зайнятість і безробіття як соціально-економічні характеристики ринку праці. Рівень зайнятості. Статус зайнятості. Класифікація населення України залежно від рівня економічної активності.

Безробіття як соціальна проблема. Причини безробіття. Форми безробіття (фрикційна, інституціональна, конверсійна, добровільна, технологічна, структурна, регіональна, молодіжна, економічна, прихована, застійна). Освітній рівень безробітних. Люмпени. Маргінали. Прекаріат.

Підприємництво як соціально-економічний феномен. Поняття «підприємець». Виникнення і розвиток підприємництва. Сутнісні характеристики феномену підприємництва (атрибутивний, процесуальний, діяльнісний, функціональний та інституціональний підходи). Функції підприємництва. Структурні блоки соціопсихологічних факторів, залучених до управління підприємством. Суспільні передумови підприємництва. Фактор масової свідомості. Особистісний фактор. Груповий фактор.

Інститут домашнього господарства. Інституційні ознаки домашнього господарства. «Мережева форма» економічної організації домашнього господарства. Структура домашнього господарства. Функції

домашнього господарства. Трансформації та історична сталість домашнього господарства. Сім'я як суб'єкт домашнього господарювання. Розподіл домашніх обов'язків у подружжя.

Соціокультурні аспекти тіньової і кримінальної господарської діяльності. Поняття «тіньова економіка». Соціальна структура та функції тіньової господарської діяльності. Соціальна суть тіньової господарської діяльності. Тіньова господарська діяльність у традиційних, економічно розвинених суспільствах і суспільствах перехідного типу. Соціальні аспекти кримінальної господарської діяльності. Структура кримінальної економічної діяльності та її місце в суспільстві. Причини та прояви криміналізації господарської економічної діяльності в сучасному світі.

Світ господарства: сутність і моделі розвитку. Світосистемний підхід дослідження економік. Концепція Іммануїла Валлерстайна. Моделі однолінійного розвитку світу господарства (марксистська, «дезорганізованого капіталізму», постіндустріального суспільства, конвергенції, постмодернізму, модернізації та ін.). Модель паралельного розвитку світу господарства. Цивілізаційні моделі розвитку світу господарства (Микола Данилевський, Освальд Шпенглер, Арнольд Тойнбі, Лев Гумільов).

Економічна (господарська) культура. Економічний аспект культури. Функції культури. Сутність та особливості економічної культури. Співвідношення між функціями та індикаторами економічної культури. Трансляційна, селекційна та інноваційна функції економічної культури. Ціннісні конфлікти в економічній культурі.

Соціологічний вимір вільного часу та способу життя. Час як фактор життя людини. Суспільно-необхідний та індивідуально-вільний рівні часу. Дозвільна діяльність. Позаробоча активна діяльність. Культура вільного часу. Рівні дозвілля. Поняття «спосіб життя». Поелементний, класовий та соціально-територіальний підходи до способу життя. Модель-схема для виведення і опису способу життя індивіда/спільноти. Поняття «стиль життя» (концепція Макса Вебера).

ТЕМА 10.

СОЦІОЛОГІЯ ПОЛІТИКИ ТА ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ

Влада як ключове поняття соціології політики. Визначення поняття «влада». Виділення соціально-статусних ролей та інституціалізація політичної влади. Створення нормативно-правової системи. Механізм санкцій. Визначення легітимності влади за Сеймуром Ліпсетом. Концепт легітимності влади Макса Вебера. Традиційний тип легітимності. Харизматичний тип легітимності. Раціонально-легальний тип легітимності.

Соціологія держави. Теорії походження держави (Аристотель, Петер Лілієнфельд, Людвіг Гумплович, Томас Гоббс, Жан-Жак Руссо, Жозеф Артюр де Гобіно, Г'юстон Чемберлен, Карл Маркс). Форми держави. Монархії та республіки. Авторитарна держава. Тоталітарна держава. Демократична держава. Безпосередня демократія. Представницька демократія. Правова держава та громадянське суспільство.

Соціологія політичних партій. Визначення поняття «політична партія». Функції політичних партій. Типології політичних партій. Концепція Моріса Дюверже. Кадрові та масові партії. Партійні системи. Концепція Джованні Сарторі. Однопартійна система. Гегемоністська система. Система домінування однієї партії. Двопартійна система. Система обмеженого плюралізму. Система поляризованого плюралізму. Атомізована система.

Соціологія електоральної поведінки. Поняття «електоральна поведінка». Моделі електоральної поведінки. Модель «залежного виборця». Модель «раціонального виборця». Когнітивна модель виборця.

Структура громадської думки. Об'єкт і суб'єкт громадської думки. Визначення поняття «громадська думка». Роль громадської думки. Раціональний та емоційний компоненти громадської думки. Динамічна структура громадської думки (зародження, функціонування, спад, відмирання). Функції громадської думки. Характеристики громадської думки.

Канали висловлення громадської думки. Поведінка під час виборів усіх рівнів. Участь у законодавчій діяльності. Референдуми. Плебісцити. Зібрання. Мітинги. Протести. Демонстрації. Страйки. Групи тиску. Лобістські структури. Засоби масової комунікації. Плітки. Оприлюднення громадської думки через соціологічні опитування.

Вплив на громадську думку. Позитивні, нейтральні та негативні установки соціальної спільноти. Закони управління громадською думкою Хедлі Кентріла. Засоби масової інформації як регулятор громадської думки та «четверта влада». Контроль засобів масової інформації з боку політичних та економічних еліт.

Маніпулювання громадською думкою. Термін «маніпуляція». Методи маніпулювання думкою громадськості. «Визначення». «Близкуча всезагальність». «Рекомендація». «Підтасовування карт». «Перенесення». «Підміна». «Свої хлопці». «Зміщення акцентів». Інформація як основний матеріал маніпуляції громадською думкою. Межі маніпулювання думкою громадськості. Конкуруюча пропаганда. Довіра пропагандистам. Різниця в освіті у різних соціальних груп. Вірування і система цінностей у різних представників громадськості.

ТЕМА 11.

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Основні види та етапи проведення соціологічних досліджень. Пілотажне, панельне, інформаційне, аналітичне дослідження. Основні етапи проведення конкретного соціологічного дослідження. Збір первинної соціологічної інформації. Обробка соціологічної інформації. Аналіз вихідних даних. Підготовка звіту дослідження.

Програма соціологічного дослідження. Методологічний та процедурний розділи програми. Структура методологічного та процедурного розділів програми соціологічного дослідження.

Опитування як метод збору інформації. Різновиди опитування: анкетування та інтерв'ю. Специфіка анкетування як методу збору соціологічної інформації. Різновиди анкетування. Специфіка інтерв'ю. Різновиди інтерв'ю. Соціометричний метод як метод структурного аналізу малих соціальних груп. Сутність і загальна характеристика методу. Процедура соціометричного опитування та вимоги до його проведення. Соціометрична картка, її структура.

Соціологічна анкета, її структура. Види запитань в анкеті. Особливості використання анкетного опитування. Вступна та основна частини, «паспортичка». Прямі та непрямі запитання. Відкриті та закриті запитання в анкеті.

Шкала виміру в прикладній соціології, основні вимоги до її складання. Номінальна, порядкова та метрична (інтервальна) шкали вимірювання. Основні вимоги до підготовки та опрацювання шкал вимірювання.

Вибірка в соціологічному дослідженні. Основні види вибірки. Суцільне і вибіркоче обстеження. Генеральна та вибіркова сукупність. Одиниця відбору та одиниця спостереження. Репрезентативність вибірки. Загальні принципи побудови вибіркової сукупності. Залежність вибіркової сукупності від предмета, об'єкта, мета, завдань, гіпотез дослідження. Стихійна, районована та стратифікована вибірки. Оцінка помилок вибірки. Аналіз результатів вибірки.

Аналіз документів як метод збору соціологічної інформації. Основні типи документів. Види аналізу документів: традиційний (класичний) і контент-аналіз (кількісний метод). Їх загальна характеристика. Основні вимоги до аналізу документів.

Спостереження та експеримент у прикладній соціології: сутність, вимоги до проведення. Загальна характеристика спостереження як методу збору соціологічної інформації. Особливості спостереження в соціології. Труднощі спостереження у соціологічному дослідженні. Основні види спостереження. Проблема надійності та вірогідності

спостереження. Особливості соціологічного експерименту. Структура та етапи проведення експерименту. Складність експерименту як методу збору соціологічної інформації.

2. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
Лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
Тема 1. Соціологія як наука про суспільство: предмет, структура, функції	4	2				2
Тема 2. Основні етапи розвитку соціологічної думки	12	4			2	6
Тема 3. Суспільство, його сутність та типологія	6	2			2	2
Тема 4. Закономірності і тенденції розвитку суспільства	8	4			2	2
Тема 5. Соціальна структура та соціальна стратифікація суспільства	8	4			2	2
Тема 6. Соціологія сім'ї	6		2		2	2
Тема 7. Соціологія особистості	8		4		2	2
Тема 8. Соціологія освіти	8		4		2	2
Тема 9. Соціологія економіки та праці	10		6		2	2
Тема 10. Соціологія політики та громадської думки	8		4		2	2
Тема 11. Методика проведення соціологічного дослідження	10	6			2	2
Проведення модульної контрольної роботи	2	2				
Разом за семестр	90	24	20		20	26

Назви тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
Тема 1. Соціологія як наука про суспільство: предмет, структура, функції	6	2			2	2
Тема 2. Основні етапи розвитку соціологічної думки	10				4	6
Тема 3. Суспільство, його сутність та типологія	8	2			2	4
Тема 4. Закономірності і тенденції розвитку суспільства	8	2			2	4
Тема 5. Соціальна структура та соціальна стратифікація суспільства	8	2			2	4
Тема 6. Соціологія сім'ї	10		2		2	6
Тема 7. Соціологія особистості	10		2		2	6
Тема 8. Соціологія освіти	6				2	4
Тема 9. Соціологія економіки та праці	8				2	6
Тема 10. Соціологія політики та громадської думки	8				2	6
Тема 11. Методика проведення соціологічного дослідження	8				2	6
Разом за семестр	90	8	4		24	54

3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Тема 6. Соціологія сім'ї	2	2
2.	Тема 7. Соціологія особистості	4	2
3.	Тема 8. Соціологія освіти	4	
4.	Тема 9. Соціологія економіки та праці	6	
5.	Тема 10. Соціологія політики та громадської думки	4	
Разом		20	4

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. СОЦІОЛОГІЯ СІМ'Ї (2 год.)

1. Історичні типи і форми шлюбно-сімейних відносин.
2. Сучасні типи сім'ї.
3. Альтернативи шлюбу та сім'ї.
4. Тенденції розвитку шлюбно-сімейних відносин на сучасному етапі.

Навчальні посібники:

1. Гіденс Е. Соціологія / Пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник; Наук. ред. О. Іващенко. К.: Основи, 1999. С. 173–208 (Розділ 7. Сім'я, шлюб і особисте життя); С. 135–139 (Гомосексуальність).
2. Сірий Є.В. Соціологія: загальна теорія та методологія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії : Навч. посіб. Вид. 3-тє, виправ. та доп. К.: Атіка, 2009. С. 429–444 (Тема 14. Соціологія сім'ї та шлюбу).
3. Танчин І.З. Соціологія: Навч. посіб. 3-є вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008. С. 210–224 (Тема 6.1. Соціологія сім'ї і шлюбу).
4. Черниш Н. Соціологія. Підручник за рейтингово-модульною системою навчання. 5-є вид., перероб і доп. К.: Знання, 2009. С. 191–211 (Тема 8. Соціологія сім'ї).

Додаткова література:

5. Лукашевич М.П. Соціологія сім'ї: теорія і практика: навч. посібник. К.: ІПК ДСЗУ, 2012. 186 с.

Тема 2. СОЦІОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ (4 год.)

Заняття № 1

1. Особистість у системі соціальних відносин. Соціальний статус та соціальні ролі особистості.
2. Соціалізація особистості: сутність, агенти, етапи.
3. Теоретичні концепції соціалізації:
  - а) концепція Зигмунда Фрейда та психоаналітичні теорії соціалізації;
  - б) теорія соціалізації Джорджа Міда;
  - в) концепція «дзеркального Я» Чарльза Кулі;
  - г) теорія когнітивного розвитку Жана Піаже;
  - д) концепція соціалізація Еріка Еріксона.

Заняття № 2

4. Сутність та причини девіації в суспільстві.
5. Форми вияву девіантної поведінки людини:
  - а) злочинність;
  - б) пияцтво та алкоголізм;
  - в) наркоманія і токсикоманія;
  - г) проституція;
  - д) самогубство.

Навчальні посібники:

1. Гіденс Е. Соціологія / Пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник; Наук. ред. О. Іващенко. К.: Основи, 1999. С. 33–63 (Розділ 2. Культура, суспільство, індивід); С. 211–253 (Розділ 8. Девіантна поведінка і злочинність).
2. Концепція соціалізації Е. Еріксона. Горохів В.Ф. Соціологія: Навчальний посібник в 2-х частинах. Ч. 2. М.: МІФІ, 2008. 320 с. URL: <http://socio.125mb.com/kontseptsiya-sotsializatsii-eriksona-20014.html>
3. Сірий Є.В. Соціологія: загальна теорія та методологія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії: Навч. посіб. Вид. 3-тє, виправ. та доп. К.: Атіка, 2009. С. 449–456 (Тема 16. Соціологія девіантної поведінки).
4. Танчин І.З. Соціологія: Навч. посіб. 3-є вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008. С. 79–112 (Розділ 3. Особистість).
5. Черниш Н. Соціологія. Підручник за рейтингово-модульною системою навчання. 5-є вид., перероб і доп. К.: Знання, 2009. С. 170–190 (Тема 7. Соціологія особистості).

Додаткова література:

6. Дюркгайм Е. Самогубство: Соціол. дослідж. / Пер. з фр. Л. Кононович. К.: Основи, 1998. 519 с.
7. Зубач В. Сексхарчевні. *Старий Замок*. 2003. 20 березня. С. 15.
8. Петрів Н. Гей, дівчинко, по чому твоя любов? *Вечірній Ужгород (Додаток до газети «Старий Замок»)*. 2003. 11 грудня (№ 40). С. 1, 3.
9. Туряниця І. Секс на «бампері» дешевої повії. *Закарпатська правда*. 2002. 19–25 грудня. С. 13.

Тема 3. СОЦІОЛОГІЯ ОСВІТИ (4 год.)

Заняття № 1

1. Освіта як соціальний інститут.
2. Соціологічні теорії навчання.

3. Системи шкільної та вищої освіти країн світу:
  - а) Велика Британія;
  - б) США;
  - в) Німеччина;
  - г) Франція.

Заняття № 2

4. Основні принципи вищої освіти в рамках Болонського процесу.
5. Система освіти в Україні та її реформування.
6. Освіта в умовах пандемії COVID-19 та російсько-української війни.

Навчальні посібники:

1. Гіденс Е. Соціологія / Пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник; Наук. ред. О. Іващенко. К.: Основи, 1999. С. 469–502 (Розділ 15. Освіта).
2. Сірий Є.В. Соціологія: загальна теорія та методологія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії: Навч. посіб. Вид. 3-тє, виправ. та доп. К.: Атіка, 2009. С. 407–416 (Тема 10. Соціологія освіти).
3. Соціологія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. В.Г. Городяненка. К.: Видавничий центр «Академія», 2002. С. 378–392 (Розділ 3.10. Соціологія освіти).

Додаткова література:

4. Болонський процес і кредитно-модульна організація навчального процесу / Укладачі: М.М. Вегеш, Ю.О. Остапець. Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету, 2005. 32 с.
5. Вища освіта України і Болонський процес. Навчальний посібник / За ред. В.Г. Кременя. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. 384 с.

Інтернет-ресурси:

6. Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
7. Закон України «Про повну загальну середню освіту в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
8. Назаренко Ю., Поліщук О. Освіта в умовах пандемії у 2020/2021 році: аналіз проблем і наслідків. *Cedos*. Дата оновлення: 25.08.2021. URL: <https://cedos.org.ua/researches/osvita-v-umovah-pandemiyi-analiz-problem-i-naslidkiv/>
9. Назаренко Ю., Сирбу О., Когут І. Коронавірус та освіта: аналіз проблем і наслідків пандемії. *Cedos*. Дата оновлення: 25.11.2020. URL: <https://cedos.org.ua/researches/koronavirus-ta-osvita-analiz-problem-i-naslidkiv-pandemii/>
10. Освіта і пандемія: що українці думають про дистанційне навчання та як оцінюють ЗНО. *Разумков Центр*. Дата оновлення: 03.08.2020.

URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/osvita-i-pandemiia-shcho-ukraintsi-dumaiut-pro-dystantsiine-navchannia-ta-iak-otsiniuiut-zno>

11. Черниш Н., Приходько Т. Що думають студенти про українську вищу освіту в умовах пандемії COVID-19. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи»*. 2020. Том 45. С. 77–85. URL: <https://periodicals.karazin.ua/ssms/article/view/17692>
12. Як живе молодь України у COVID-19? / Проєкт ПРООН «Громадянське суспільство задля розвитку демократії та прав людини в Україні». 119 с. URL: https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/democratic_governance/COVID-19-impact-on-youth-in-Ukraine.html

Тема 4. СОЦІОЛОГІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАЦІ (6 год.)

Заняття № 1

1. Господарча поведінка людини.
2. Господарчі спільноти та організації.
3. Ринок праці у соціологічному дискурсі.
4. Безробіття як соціальна проблема.

Заняття № 2

5. Підприємництво як соціально-економічний феномен.
6. Інститут домашнього господарства.
7. Соціокультурні аспекти тіньової і кримінальної господарської діяльності.

Заняття № 3

8. Світ господарства: сутність і моделі розвитку.
9. Економічна (господарська) культура.
10. Соціологічний вимір вільного часу та способу життя.

Навчальні посібники:

1. Гіденс Е. *Соціологія / Пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник; Наук. ред. О. Іващенко. К.: Основи, 1999. С. 365–396 (Розділ 12. Праця та економічне життя)*.
2. Сірий Є.В. *Соціологія: загальна теорія та методологія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії: Навч. посіб. Вид. 3-тє, виправ. та доп. К.: Атіка, 2009. С. 342–350 (Тема 2. Економічна соціологія); С. 351–360 (Тема 3. Соціологія праці та управління); С. 368–379 (Тема 5.*

Соціологія підприємництва); С. 420–424 (Тема 12. Соціологія вільного часу); С. 425–428 (Тема 13. Соціологія способу життя).

3. Танчин І.З. Соціологія: Навч. посіб. 3-є вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008. С. 289–306 (Тема 6.6. Соціологія економіки та праці).
4. Черниш Н. Соціологія. Підручник за рейтингово-модульною системою навчання. 5-є вид., перероб і доп. К.: Знання, 2009. С. 350–376 (Тема 13. Соціологія праці й управління).

Додаткова література:

5. Зарубіна Н. Н. Економічна соціологія. URL: https://stud.com.ua/24800/sotsiologiya/ekonomichna_sotsiologiya
6. Лукашевич М.П. Соціологія економіки. Підручник. К.: Каравела, 2005. 288 с. URL: https://tourlib.net/books_others/lukashevych.htm

**Тема 5. СОЦІОЛОГІЯ ПОЛІТИКИ ТА ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ
(4 год.)**

Заняття № 1

1. Влада як ключове поняття соціології політики.
2. Соціологія держави.
3. Соціологія політичних партій.
4. Соціологія електоральної поведінки.

Заняття № 2

5. Структура громадської думки.
6. Канали висловлення громадської думки.
7. Вплив на громадську думку.
8. Маніпулювання громадською думкою.

Навчальні посібники:

1. Гіденс Е. Соціологія / Пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник; Наук. ред. О. Іващенк. К.: Основи, 1999. С. 398–425 (Розділ 13. Держава, політична та війна).
2. Сірий Є.В. Соціологія: загальна теорія та методологія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії: Навч. посіб. Вид. 3-тє, виправ. та доп. К.: Атіка, 2009. С. 464–470 (Тема 18. Соціологія політики); С. 471–476 (Тема 19. Соціологія громадської думки); С. 477–488 (Тема 20. Соціологія виборчого процесу та електоральна соціологія).
3. Танчин І.З. Соціологія: Навч. посіб. 3-є вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008. С. 272–288 (Тема 6.5. Соціологія політики); С. 307–328 (Тема 6.7. Соціологія громадської думки).

4. Черниш Н. Соціологія. Підручник за рейтингово-модульною системою навчання. 5-е вид., перероб і доп. К.: Знання, 2009. С. 315–349 (Тема 12. Соціологія політики).

Додаткова література:

5. Головатий М.Ф. Соціологія політики: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: МАУП, 2003. 504 с. URL: http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/po_14.pdf
6. Соціологія політики: Підручник / За ред. В.А. Полторака, О.В. Петрова, А.В. Толстоухова. К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2010. 244 с. URL: <http://socio.karazin.ua/resources/5daf7f46b8ac1198931e705d5dcaafb7.pdf>

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальна робота з навчальної дисципліни «Соціологія» передбачає детальне ознайомлення студента з окремим питанням із того загалу, що розглядаються на лекційних і практичних заняттях упродовж семестру. Відтак *самостійно студент готує реферат або електронну презентацію з обраного ним індивідуального завдання та надає його/її на перевірку лектору навчальної дисципліни до дня проведення модульної контрольної роботи.*

ПЕРЕЛІК ТЕМ РЕФЕРАТІВ / ЕЛЕКТРОННИХ ПРЕЗЕНТАЦІЙ (на вибір студента):

1. Соціологічна теорія Карла Маркса.
2. Соціологічна теорія Еміля Дюркгайма.
3. Соціологічна теорія Макса Вебера.
4. Основні напрямки розвитку соціологічної науки ХХ – поч. ХХІ ст.
5. Соціологічна теорія Георга Зіммеля.
6. Соціологічна теорія Фердинанда Тьонніса.
7. Соціологічна теорія Пітирима Сорокіна.
8. Соціологічна теорія Толкотта Парсонса.
9. Соціологічна теорія Роберта Мертона.
10. Конфліктологічна парадигма Люїса Козера.
11. Конфліктологічна парадигма Ральфа Дарендорфа.
12. Теорія соціального обміну Джорджа Хоманса.
13. Соціологічні студії Франкфуртської школи (Теодор Адорно, Макс Горкгаймер, Юрген Габермас).
14. Соціологічні студії Вільгельма Райха.
15. Соціологічні студії Герберта Маркузе.

16. Соціально-філософські ідеї Еріха Фромма.
17. Психоаналітична концепція Карен Хорні.
18. Символічний інтеракціонізм Джорджа Міда.
19. Символічний інтеракціонізм Герберта Блумера.
20. Феноменологічна соціологія Альфреда Шюца.
21. Етнометодологія Геральда Гарфінкеля.
22. Неофункціоналізм Ентоні Гіденса.
23. Гендерні студії в соціології кінця ХХ – початку ХХІ ст.
24. Постмодерний дискурс у соціологічній науці кінця ХХ – початку ХХІ ст.
25. Соціологічні концепти постмодерну П'єра Бурдьє.
26. Соціологічна концепція постмодерну Зигмунта Баумана.
27. Суспільство як соціальна система (системний підхід до пояснення соціальних явищ і процесів).
28. Соціальні інститути та соціальні організації. Характеристика процесу інституціалізації.
29. Порівняльна характеристика аграрного, індустріального та постіндустріального типів суспільств.
30. Теорія постіндустріального (інформаційного) суспільства Денієла Белла.
31. Концепція інформаційної цивілізації Елвіна Тоффлера.
32. Концепція технотронного суспільства Збігнева Бжезінського.
33. Лінійна схема розвитку суспільства.
34. Циклічна схема розвитку суспільства.
35. Синергетика – концепція альтернативного розвитку суспільства.
36. Соціальна структура суспільства, її сутність та причинна обумовленість.
37. Теорія соціальної стратифікації. Основні системи соціальної стратифікації.
38. Соціальна мобільність, її основні принципи та канали.
39. Основні стратифікаційні тенденції в українському суспільстві на сучасному етапі.
40. Етнонаціональна структура українського суспільства за даними перепису 2001 року.
41. Історичні типи і форми шлюбно-сімейних відносин.
42. Сучасні типи сім'ї.
43. Тенденції розвитку шлюбно-сімейних відносин на сучасному етапі.
44. Альтернативи шлюбу та сім'ї.
45. Особистість у системі соціальних відносин. Соціальний статус та соціальні ролі особистості.
46. Соціалізація: сутність, агенти, етапи.
47. Концепція соціалізації Джорджа Міда.

48. Концепція соціалізації Зигмунда Фрейда.
49. Концепція соціалізації Чарльза Кулі.
50. Концепція соціалізації Жана Піаже.
51. Девіантна поведінка людини, її природа та основні причини.
52. Освіта як соціальний інститут.
53. Соціологічні теорії навчання.
54. Системи шкільної та вищої освіти країн світу (досвід Великої Британії, США, Німеччини та Франції).
55. Основні принципи вищої освіти в рамках Болонського процесу.
56. Система освіти в Україні та її реформування.
57. Освіта в умовах пандемії COVID-19 та російсько-української війни.
58. Господарча поведінка людини.
59. Господарчі спільноти та організації.
60. Ринок праці у соціологічному дискурсі.
61. Інститут домашнього господарства.
62. Підприємництво як соціально-економічний феномен.
63. Світ господарства: сутність і моделі розвитку.
64. Економічна (господарська) культура.
65. Безробіття як соціальна проблема.
66. Соціологічний вимір вільного часу та способу життя.
67. Влада як ключове поняття соціології політики.
68. Соціологія держави.
69. Соціологія політичних партій.
70. Соціологія електоральної поведінки.
71. Структура громадської думки.
72. Канали висловлення громадської думки.
73. Вплив на громадську думку.
74. Маніпулювання громадською думкою.
75. Опитування як метод збору інформації.
76. Шкала виміру в прикладній соціології, основні вимоги до її складання.
77. Вибірка в соціологічному дослідженні. Основні види вибірки.
78. Аналіз документів як метод збору соціологічної інформації.
79. Спостереження в прикладній соціології: сутність, вимоги до проведення.
80. Експеримент в прикладній соціології: сутність, вимоги до проведення.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ НА МОДУЛЬНУ КОНТРОЛЬНУ РОБОТУ

1. Розвиток соціологічної науки та освіти в Україні.
2. Періодизація історії розвитку соціологічної думки. Коротка характеристика періодів.
3. Соціологічна теорія Карла Маркса.
4. Соціологічна теорія Еміял Дюркгайма.
5. Соціологічна теорія Макса Вебера.
6. Основні напрямки розвитку соціологічної науки ХХ – початку ХХІ ст.
7. Соціальні інститути та соціальні організації. Характеристика процесу інституціоналізації.
8. Порівняльна характеристика аграрного, індустріального та постіндустріального типів суспільств.
9. Лінійна схема розвитку суспільства.
10. Циклічна схема розвитку суспільства.
11. Синергетика – концепція альтернативного розвитку суспільства.
12. Соціальна структура суспільства, її сутність та причинна обумовленість.
13. Теорія соціальної стратифікації. Основні системи соціальної стратифікації.
14. Соціальна мобільність, її основні принципи та канали.
15. Основні стратифікаційні тенденції в українському суспільстві на сучасному етапі.
16. Історичні типи і форми шлюбно-сімейних відносин.
17. Сучасні типи сім'ї.
18. Альтернативи шлюбу та сім'ї.
19. Особистість у системі соціальних відносин. Соціальний статус та соціальні ролі особистості.
20. Соціалізація: сутність, агенти, етапи.
21. Характеристика основних теоретичних концепцій соціалізації (Джордж Мід, Зигмунд Фройд, Чарльз Кулі, Жан Піаже, Ерік Еріксон).
22. Девіантна поведінка людини, її природа та основні причини.
23. Соціологічні теорії навчання.
24. Системи шкільної та вищої освіти країн світу (досвід Великої Британії, США, Німеччини та Франції).
25. Основні принципи вищої освіти в рамках Болонського процесу.
26. Система освіти в Україні та її реформування.
27. Освіта в умовах пандемії COVID-19 та російсько-української війни.
28. Господарчі спільноти та організації.

29. Ринок праці у соціологічному дискурсі.
30. Підприємництво як соціально-економічний феномен.
31. Світ господарства: сутність і моделі розвитку.
32. Соціологія політичних партій.
33. Соціологія електоральної поведінки.
34. Структура громадської думки.
35. Маніпулювання громадською думкою.
36. Опитування як метод збору інформації.
37. Шкала виміру в прикладній соціології, основні вимоги до її складання.
38. Вибірка в соціологічному дослідженні. Основні види вибірки.
39. Аналіз документів як метод збору соціологічної інформації.
40. Спостереження та експеримент в прикладній соціології: сутність, вимоги до проведення.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ НА ЗАЛІК (денна форма)

1. Виникнення соціології як науки. Огюст Конт про соціологію як науку.
2. Предмет, методи та специфіка соціології як науки.
3. Структура та функції соціологічної системи знань.
4. Розвиток соціологічної науки та освіти в Україні.
5. Періодизація історії розвитку соціологічної думки. Коротка характеристика періодів.
6. Соціологічна теорія Карла Маркса.
7. Соціологічна теорія Еміял Дюркгайма.
8. Соціологічна теорія Макса Вебера.
9. Основні напрямки розвитку соціологічної науки ХХ – початку ХХІ ст.
10. Нові парадигми сучасного соціологічного теоретизування: гендерні студії та постмодернізм.
11. Суспільство як соціальна система (системний підхід до пояснення соціальних явищ і процесів).
12. Соціальні інститути та соціальні організації. Характеристика процесу інституціоналізації.
13. Порівняльна характеристика аграрного, індустріального та постіндустріального типів суспільств.
14. Лінійна схема розвитку суспільства.
15. Циклічна схема розвитку суспільства.
16. Синергетика – концепція альтернативного розвитку суспільства.

17. Соціальна структура суспільства, її сутність та причинна обумовленість.
18. Теорія соціальної стратифікації. Основні системи соціальної стратифікації.
19. Соціальна мобільність, її основні принципи та канали.
20. Основні стратифікаційні тенденції в українському суспільстві на сучасному етапі.
21. Історичні типи і форми шлюбно-сімейних відносин.
22. Сучасні типи сім'ї.
23. Тенденції розвитку шлюбно-сімейних відносин на сучасному етапі.
24. Альтернативи шлюбу та сім'ї.
25. Особистість у системі соціальних відносин. Соціальний статус та соціальні ролі особистості.
26. Соціалізація: сутність, агенти, етапи.
27. Характеристика основних теоретичних концепцій соціалізації (Джордж Мід, Зигмунд Фройд, Чарльз Кулі, Жан Піаже, Ерік Еріксон).
28. Девіантна поведінка людини, її природа та основні причини.
29. Освіта як соціальний інститут.
30. Соціологічні теорії навчання.
31. Системи шкільної та вищої освіти країн світу (досвід Великої Британії, США, Німеччини та Франції).
32. Основні принципи вищої освіти в рамках Болонського процесу.
33. Система освіти в Україні та її реформування.
34. Освіта в умовах пандемії COVID-19 та російсько-української війни.
35. Господарча поведінка людини.
36. Господарчі спільноти та організації.
37. Ринок праці у соціологічному дискурсі.
38. Безробіття як соціальна проблема.
39. Підприємництво як соціально-економічний феномен.
40. Інститут домашнього господарства.
41. Соціокультурні аспекти тіньової і кримінальної господарської діяльності.
42. Світ господарства: сутність і моделі розвитку.
43. Економічна (господарська) культура.
44. Соціологічний вимір вільного часу та способу життя.
45. Влада як ключове поняття соціології політики.
46. Соціологія держави.
47. Соціологія політичних партій.
48. Соціологія електоральної поведінки.
49. Структура громадської думки.
50. Канали висловлення громадської думки.
51. Вплив на громадську думку.

52. Маніпулювання громадською думкою.
53. Основні види та етапи проведення соціологічних досліджень.
54. Програма соціологічного дослідження.
55. Опитування як метод збору інформації.
56. Соціологічна анкета, її структура. Види запитань в анкеті.
57. Шкала виміру в прикладній соціології, основні вимоги до її складання.
58. Вибірка в соціологічному дослідженні. Основні види вибірки.
59. Аналіз документів як метод збору соціологічної інформації.
60. Спостереження та експеримент в прикладній соціології: сутність, вимоги до проведення.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ НА ЗАЛІК (заочна форма)

1. Виникнення соціології як науки. Огюст Конт про соціологію як науку.
2. Предмет, методи та специфіка соціології як науки.
3. Структура та функції соціологічної системи знань.
4. Розвиток соціологічної науки та освіти в Україні.
5. Суспільство як соціальна система (системний підхід до пояснення соціальних явищ і процесів).
6. Соціальні інститути та соціальні організації. Характеристика процесу інституціоналізації.
7. Порівняльна характеристика аграрного, індустріального та постіндустріального типів суспільств.
8. Лінійна схема розвитку суспільства.
9. Циклічна схема розвитку суспільства.
10. Синергетика – концепція альтернативного розвитку суспільства.
11. Соціальна структура суспільства, її сутність та причинна обумовленість.
12. Теорія соціальної стратифікації. Основні системи соціальної стратифікації.
13. Соціальна мобільність, її основні принципи та канали.
14. Основні стратифікаційні тенденції в українському суспільстві на сучасному етапі.
15. Історичні типи і форми шлюбно-сімейних відносин.
16. Сучасні типи сім'ї.
17. Тенденції розвитку шлюбно-сімейних відносин на сучасному етапі.
18. Альтернативи шлюбу та сім'ї.
19. Особистість у системі соціальних відносин. Соціальний статус та соціальні ролі особистості.

20. Соціалізація: сутність, агенти, етапи.
21. Характеристика основних теоретичних концепцій соціалізації (Джордж Мід, Зигмунд Фройд, Чарльз Кулі, Жан Піаже, Ерік Еріксон).
22. Девіантна поведінка людини, її природа та основні причини.
23. Господарча поведінка людини.
24. Господарчі спільноти та організації.
25. Ринок праці у соціологічному дискурсі.
26. Безробіття як соціальна проблема.
27. Підприємництво як соціально-економічний феномен.
28. Інститут домашнього господарства.
29. Соціокультурні аспекти тіньової і кримінальної господарської діяльності.
30. Світ господарства: сутність і моделі розвитку.
31. Економічна (господарська) культура.
32. Соціологічний вимір вільного часу та способу життя.
33. Влада як ключове поняття соціології політики.
34. Соціологія держави.
35. Соціологія політичних партій.
36. Соціологія електоральної поведінки.
37. Опитування як метод збору інформації. Соціологічна анкета, її структура.
38. Вибірка в соціологічному дослідженні. Основні види вибірки.
39. Аналіз документів як метод збору соціологічної інформації.
40. Спостереження та експеримент в прикладній соціології: сутність, вимоги до проведення.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Гіденс Е. Соціологія / Пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник; Наук. ред. О. Іващенко. К.: Основи, 1999. 726 с. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-173.html>
2. Козирев М. П. Соціологія: Навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. 440 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/436/1/%D0%9A%D0%BE%D0%B7%D0%B8%D1%80%D1%94%D0%B2%20%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%202013.pdf>
3. Соціологія: підручник / Ю.Ф. Пачковський, Н.В. Коваліско, І.В. Городняк та ін.; за ред. д-ра соціол. наук, проф. Ю.Ф. Пачковського. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 418 с. URL:

<https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/11/%d0%a1%d0%be%d1%86%d1%96%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%8f-%d0%9f%d0%b0%d1%87%d0%ba%d0%be%d0%b2%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%b8%d0%b9-%d0%ae.%d0%a4..pdf>

4. Танчин І.З. Соціологія: Навч. посіб. 3-є вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008. 351 с. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-181.html>
5. Черниш Н. Соціологія. Підручник за рейтингово-модульною системою навчання. 5-є вид., перероб і доп. К.: Знання, 2009. 468 с.

Допоміжна література:

1. Головатий М.Ф. Соціологія політики: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: МАУП, 2003. 504 с. URL: http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/po_14.pdf
2. Зарубіна Н.Н. Економічна соціологія. URL: https://stud.com.ua/24800/sotsiologiya/ekonomichna_sotsiologiya
3. Лукашевич М.П. Соціологія економіки. Підручник. К.: Каравела, 2005. 288 с. URL: https://tourlib.net/books_others/lukashevych.htm
4. Лукашевич М.П. Соціологія сім'ї: теорія і практика: навч. посібник. К.: ІПК ДСЗУ, 2012. 186 с. URL: <https://ipk.edu.ua/wp-content/uploads/2019/05/Lukashevitch-Soziolog-2012.pdf>
5. Соціологія політики: Підручник / За ред. В.А. Полторака, О.В. Петрова, А.В. Толстоухова. К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2010. 244 с. URL: <http://socio.karazin.ua/resources/5daf7f46b8ac1198931e705d5dc aafb7.pdf>

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет:

1. Інститут соціології НАН України. URL: <https://i-soc.com.ua/>
2. Київський міжнародний інститут соціології. URL: <https://www.kiis.com.ua/>
3. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/>
4. Науковий журнал «Демографія та соціальна економіка». URL: https://dse.org.ua/index_ua.html
5. Науковий журнал «Соціологія: теорія, методи, маркетинг». URL: <http://i-soc.com.ua/ua/edition/journal/>
6. Науковий журнал «Український соціум». URL: <https://ukr-socium.org.ua/uk/>
7. Соціологічна асоціація України. URL: <https://sau.in.ua/>

8. Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка. URL: <http://www.uisr.org.ua/>
9. Український соціологічний журнал. URL: <https://periodicals.karazin.ua/usocjour>
10. Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/>

Навчально-методичне видання

Зан Михайло Петрович

Соціологія

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для студентів-бакалаврів спеціальності
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа (Освітньо-професійні
програми «Фінанси і кредит», «Митна справа та оціночна діяльність»)

Навчально-методична серія «КАФЕДРА»

№ 64

З–27

Зан М. Соціологія: навчально-методичні рекомендації для студентів-бакалаврів спеціальності 072 – Фінанси, банківська справа (Освітньо-професійні програми «Фінанси і кредит», «Митна справа та оціночна діяльність») / Навчально-методична серія «КАФЕДРА» / № 64; [Ужгород. нац. ун-т; Ф-т сусп. наук; Каф. політології і держ. управління]. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2022. 40 с.

УДК 316(076)

Комп'ютерна верстка і дизайн обкладинки – Маріан Токар

Підписано до друку 9 вересня 2022 р. Формат 64x90/16.

Папір офсетний. Друк офсетний. Times New Roman.

Ум. друк. арк. 12,75. Тираж 50 прим.

Замов. № 0213.

Віддруковано в ТОВ «Поліграфцентр «Ліра»:

88000, м. Ужгород, вул. Митрака, 25

www.lira-print.com

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції

Серія ЗТ № 24 від 7 листопада 2005 року.